

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นคุณลักษณะจรรยาบรรณครู ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2553 ที่มีต่อคุณลักษณะจรรยาบรรณครู ตามสภาพความคาดหวังกับคุณลักษณะจรรยาบรรณครูตามสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัย ได้ศึกษา ค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

1. คุณลักษณะจรรยาบรรณครู ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
 - 1.1 ความหมายจรรยาบรรณครู
 - 1.2 เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา พ.ศ. 2548
 - 1.3 แบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2550
2. แนวคิดเกี่ยวกับครู
 - 2.1 ความหมายของครู
 - 2.2 ประเภทของครู
 - 2.3 บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครู
 - 2.4 คุณลักษณะของครูที่ดี
3. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

คุณลักษณะจรรยาบรรณครู ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

ความหมายจรรยาบรรณครู

ผู้ประกอบอาชีพทุกอาชีพหรือทำหน้าที่การงานใด ๆ จะต้องมีระเบียบวิธีการปฏิบัติเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง จะต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำว่า จรรยาบรรณ ดังนี้

บวร ทองยัง (2543, หน้า 10) ได้สรุปว่า จรรยาบรรณ หมายถึง ข้อกำหนดที่เป็นแนวทางให้กลุ่มผู้ประกอบอาชีพแต่ละอาชีพยึดถือปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อรักษาชื่อเสียงและเกียรติคุณของสมาชิกผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ

ยนต์ ชุ่มจิต (2550, หน้า 275) ได้ให้ความหมาย “จรรยาบรรณ” มาจากคำว่า “จรรยา” หมายถึง ความประพฤติ และคำว่า “บรรณ” หมายถึง เอกสารหรือหนังสือ เมื่อรวมกันเป็น “จรรยาบรรณ” หมายถึง การประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

พินิจ ศรีจันทร์ดี (2552, หน้า 32) ได้สรุปว่า จรรยาบรรณ เป็นมาตรการที่บุคคลในวงการอาชีพต่าง ๆ กำหนดขึ้น เพื่อให้เป็นมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในอาชีพนั้น ให้ทรงคุณค่าและมีศักดิ์ศรี

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า จรรยาบรรณ หมายถึง ข้อกำหนดความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ กำหนดขึ้น เพื่อรักษาชื่อเสียงเกียรติคุณของวิชาชีพนั้น ๆ โดยเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ครู จัดว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่ประกอบอาชีพทางการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้และอบรมแก่ศิษย์ และต้องประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณ ดังนั้นจึงมีนักการศึกษาให้ความหมายของคำว่า “จรรยาบรรณครู” ดังนี้

ดำรง ประเสริฐกุล (2542, หน้า 97) ได้ให้ความหมายว่า จรรยาบรรณครู คือ ความประพฤติหรือกิริยาอาการที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูควรปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความดีงามขึ้นแก่ตนเองและวิชาชีพ

บวร ทองยัง (2543, หน้า 11) ได้สรุปว่า จรรยาบรรณครู คือ กรอบ ความประพฤติ แนวทางการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน เพื่อดำรงไว้ซึ่งเกียรติ ศักดิ์ศรีและ ชื่อเสียงของวิชาชีพครู

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2543, หน้า 27) ได้ให้ความหมายว่า จรรยาบรรณ- ครู คือ ประมวลพฤติกรรมที่กำหนดลักษณะมาตรฐานการกระทำของครูอันจะทำให้ วิชาชีพครูก้าวหน้าอย่างถาวร โดยที่ครูจะต้องดำเนินการเรียนการสอน โดยยึดหลัก จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ต่อผู้เรียนและต่อตนเองในการทำหน้าที่ให้สมบูรณ์

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2545, หน้า 132) ได้ให้ความหมายว่า จรรยาบรรณครู คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติหรือการปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู เพื่อรักษา หรือส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของความเป็นครู

ยนต์ ชุ่มจิต (2550, หน้า 275) ได้ให้ความหมายว่า จรรยาบรรณครู คือ การประมวลความประพฤติหรือกิริยาอาการที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อรักษา ส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพครู

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า จรรยาบรรณครู หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับ ความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูควรประพฤติปฏิบัติเพื่อรักษาชื่อเสียงเกียรติคุณ ของวิชาชีพครู

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา พ.ศ. 2548

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549, หน้า 19-23) ได้ให้ความหมาย เกณฑ์ มาตรฐานวิชาชีพครู หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ และคุณภาพที่พึงประสงค์ ในการประกอบวิชาชีพครู ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิด คุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจาก วิชาชีพได้ว่าเป็นบริการที่มีคุณภาพ ตอบสังคมได้ว่าที่กฎหมายให้ความสำคัญกับวิชาชีพ ครู และกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุมนั้นเนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพครู โดยกำหนดให้มีมาตรฐาน วิชาชีพครู 3 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา ซึ่งกำหนดสำหรับผู้ที่เข้ามาประกอบวิชาชีพครูจะต้องมีความรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพครูได้ ดังนี้

1.1 มาตรฐานด้านความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ ดังต่อไปนี้

- 1.1.1 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู
- 1.1.2 การพัฒนาหลักสูตร
- 1.1.3 การจัดการเรียนรู้
- 1.1.4 จิตวิทยาสำหรับครู
- 1.1.5 การวัดและประเมินผลการศึกษา
- 1.1.6 การบริหารจัดการในห้องเรียน
- 1.1.7 การวิจัยทางการศึกษา
- 1.1.8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา
- 1.1.9 ความเป็นครู

1.2 มาตรฐานประสบการณ์ของครู ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลา ไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ คณะกรรมการคุรุสภา กำหนด ดังนี้

- 1.2.1 การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพระหว่างเรียน
- 1.2.2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดงผลของการปฏิบัติงานและการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมกับการมีพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญตามระดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน และต้องมี

การพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ ความสามารถ และมีความชำนาญเพียงพอที่จะดำรงสถานภาพของการประกอบวิชาชีพต่อไปได้หรือไม่ คือ การกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูจะต้องใบบอนุญาตประกอบวิชาชีพทุก ๆ 5 ปี และได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู อยู่เสมอ หมายถึง การศึกษา ค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์กรหรือหน่วยงาน หรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุมการอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัดเจน

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่เกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรัก และหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้น ในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครูที่จะให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ ปรับปรุงหรือสร้างแผนการสอน บันทึกรการสอน หรือเตรียมการสอน ในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้น ผลิตรายละเอียดใช้ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลลวาวที่เกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง การเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 28 11. ย. 2555
เลขทะเบียน..... 246404
เลขเรียกหนังสือ.....

ตามสภาพความแตกต่างของบุคคลด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติจนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัว ผู้เรียนตลอดไป

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีระบบ หมายถึง การรายงานผลการพัฒนา ผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสาเหตุปัจจัย และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง โดยครูนำเสนอรายงานการปฏิบัติในรายละเอียด ดังนี้ (1) ปัญหาความต้องการของผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนา และเป้าหมายของ การพัฒนาผู้เรียน (2) เทคนิค วิธีการ หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และขั้นตอนวิธีการใช้เทคนิคหรือนวัตกรรมนั้น ๆ (3) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการที่กำหนดที่เกิดกับผู้เรียน และ (4) ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน หมายถึง การแสดงออก การประพฤติและปฏิบัติในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใสศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญรับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชน และร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานของสถานศึกษา ให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์ วิจัยอย่างมีเหตุผล และใช้

ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหา พัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ หมายถึง การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนำเอาปัญหาหรือความจำเป็นในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนและการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียนมากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของผู้เรียนที่ถาวร เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของครู อีกแบบหนึ่งที่จะนำเอาวิกฤติต่าง ๆ มาเป็นโอกาสในการพัฒนา ครูจำเป็นต้องมองมุมต่าง ๆ ของปัญหาแล้วผันมุมของปัญหาไปในทางการพัฒนา กำหนดเป็นกิจกรรมในการพัฒนาของผู้เรียน ครูจึงต้องเป็นผู้มองมุมบวกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ กล่าวที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ มีสติในการแก้ปัญหา มิได้ตอบสนองปัญหาต่าง ๆ ด้วยอารมณ์หรือแค้นแบบตรงตัว ครูสามารถมองหักมุมในทุก ๆ โอกาส มองเห็นแนวทางที่นำไปสู่ผลก้าวหน้าของผู้เรียน

3. มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายถึง จรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องปฏิบัติตาม โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะ เกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ดังนี้

จรรยาบรรณต่อตนเอง ครูต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ครูต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบ ต่อวิชาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ครูต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ครูต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์ และผู้รับบริการ ครูต้องให้บริการ

ด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
อย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

จรรยาบรรณต่อสังคม ครูพึงประพฤติปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และ
พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษา
ผลประโยชน์ ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จากเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปได้ว่า บุคคลที่จะประกอบ
วิชาชีพครู จะต้องมีความรู้ มีประสบการณ์ สามารถปฏิบัติงาน ปฏิบัติตน ตามเกณฑ์
มาตรฐานวิชาชีพครูได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณครู)
ซึ่งเป็นมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรมของครูที่ครูจะต้องประพฤติ
ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียน เพราะคุณลักษณะจรรยา-
บรรณครูมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับผู้เรียน ดังนั้นครู
จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความรู้และคุณธรรมให้กับนักเรียน เพื่อให้เป็น
คนดีต่อสังคมและประเทศชาติ

แบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2550

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2550, หน้า 38-42) ได้กำหนด ข้อบังคับว่าด้วย
แบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2550 เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐาน
การปฏิบัติตน (จรรยาบรรณครู) ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครูและ
จรรยาบรรณของวิชาชีพครู พ.ศ. 2548 ซึ่งบ่งชี้ถึงคุณลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์
และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ที่กำหนดให้ครูต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติ
ตามคุณลักษณะจรรยาบรรณครูในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. จรรยาบรรณต่อตนเอง ครูต้องมีวินัยในตนเอง การพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ
บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และ
การเมืองอยู่เสมอ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม

ดังต่อไปนี้

1.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

1.1.1 ประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี

1.1.2 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามประเพณีและวัฒนธรรมไทย

1.1.3 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด

1.1.4 ศึกษา หาความรู้ วางแผนพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และสะสมผลงานอย่างสม่ำเสมอ

1.1.5 ค้นคว้า แสวงหา และนำเทคนิคด้านวิชาชีพที่พัฒนาและก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับมาใช้แก่ศิษย์และผู้รับบริการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์

1.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

1.2.1 เกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือเสพสิ่งเสพติดจนขาดสติหรือแสดงกิริยาไม่สุภาพเป็นที่น่ารังเกียจในสังคม

1.2.2 ประพฤติผิดทางชู้สาวหรือมีพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศ

1.2.3 ขาดความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น ความเอาใจใส่ จนเกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานตามหน้าที่

1.2.4 ไม่รับรู้หรือไม่แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติหน้าที่

1.2.5 ขัดขวางการพัฒนาองค์กรจนเกิดผลเสียหาย

2. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ครูต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

2.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.1.1 แสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ

2.1.2 รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

2.1.3 ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้

2.1.4 อุตศตน์เพื่อความก้าวหน้าของวิชาชีพ

2.1.5 ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตตามกฎ ระเบียบ และแบบแผนของทางราชการ

2.1.6 เลือกใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง สร้างสรรค์เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพ

2.1.7 ใช้องค์ความรู้หลากหลายในการปฏิบัติหน้าที่ และแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับสมาชิกในองค์กร

2.1.8 เข้าร่วมกิจกรรมของวิชาชีพหรือองค์กรวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์

2.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

2.2.1 ไม่แสดงความภาคภูมิใจในการประกอบวิชาชีพ

2.2.2 คอหมิ่น เหยียดหยาม ใ้ร้ายผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ศาสตร์ใน วิชาชีพ หรือองค์กรวิชาชีพ

2.2.3 ประกอบกรงานอื่นที่ไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ ทางการศึกษา

2.2.4 ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่รับผิดชอบ หรือไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือแบบแผนของทางราชการจนก่อให้เกิดความเสียหาย

2.2.5 คัดลอกหรือนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน

2.2.6 ใช้หลักวิชาการที่ไม่ถูกต้องในการปฏิบัติวิชาชีพ ส่งผลให้ศิษย์ หรือผู้รับบริการเกิดความเสียหาย

2.2.7 ใช้ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ หรืออาศัยองค์กรวิชาชีพแสวงหา ประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่น โดยมีชอบ

3. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ครูต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า ครูต้องส่งเสริม ให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัย ที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการตามบทบาท หน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญ

ทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคมของศิษย์และผู้รับบริการ ครูต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรมดังต่อไปนี้

3.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

3.1.1 ให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือศิษย์และผู้รับบริการด้วยความเมตตา กรุณาอย่างเต็มกำลังความสามารถและเสมอภาค

3.1.2 สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อปกป้องสิทธิเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส

3.1.3 ตั้งใจ เสียสละ และอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ศิษย์และผู้รับบริการได้รับการพัฒนาตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล

3.1.4 ส่งเสริมให้ศิษย์และผู้รับบริการสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย

3.1.5 ให้ศิษย์และผู้รับบริการ มีส่วนร่วมวางแผนการเรียนรู้ และเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง

3.1.6 เสริมสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ศิษย์และผู้รับบริการด้วยการรับฟังความคิดเห็นยกย่อง ชมเชย และให้กำลังใจอย่างกัลยาณมิตร

3.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3.2.1 ลงโทษศิษย์อย่างไม่เหมาะสม

3.2.2 ไม่ใส่ใจหรือไม่รับรู้ปัญหาของศิษย์หรือผู้รับบริการ จนเกิดผลเสียหายต่อศิษย์หรือผู้รับบริการ

3.2.3 คู่มั่นเหยียดหยามศิษย์หรือผู้รับบริการ

3.2.4 เปิดเผยความลับของศิษย์หรือผู้รับบริการ เป็นผลให้ได้รับความอับอายหรือเสื่อมเสียชื่อเสียง

3.2.5 จู่งใจ โน้มน้าว ยุยงส่งเสริมให้ศิษย์หรือผู้รับบริการปฏิบัติขัดต่อศีลธรรมหรือกฎระเบียบ

3.2.6 ชักชวน ใช้ จ้างวานศิษย์หรือผู้รับบริการให้จัดซื้อ จัดหา สิ่งเสพติด หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข

3.2.7 เรียกร้องผลตอบแทนจากศิษย์หรือผู้รับบริการในงานตามหน้าที่ ที่ต้องให้บริการ

4. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ของครูอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

4.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

4.1.1 เสียสละ เอื้ออาทร และให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

4.1.2 มีความรัก ความสามัคคี และร่วมใจกันผนึกกำลังในการพัฒนา

การศึกษา

4.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4.2.1 ปิดบังข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงาน จนทำให้เกิดความเสียหาย ต่องานหรือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

4.2.2 ปฏิเสธความรับผิดชอบ โดยตำหนิ หาร้ายผู้อื่นในความบกพร่อง ที่เกิดขึ้น

4.2.3 สร้างกลุ่มอิทธิพลภายในองค์กรหรือกลั่นแกล้งผู้ร่วมประกอบ วิชาชีพให้เกิดความเสียหาย

4.2.4 เจตนาให้ข้อมูลเท็จทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเกิดความเสียหาย ต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

4.2.5 วิพากษ์วิจารณ์ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพในเรื่องที่ก่อให้เกิด ความเสียหายหรือแตกความสามัคคี

5. จรรยาบรรณต่อสังคม ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษา ผลประโยชน์ของส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตาม แบบแผนพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

5.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

5.1.1 ยึดมั่น สนับสนุน และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5.1.2 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5.1.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้และสามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

5.1.4 เป็นผู้นำในการวางแผนและดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาเศรษฐกิจภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม

5.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

5.2.1 ไม่ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่จัดเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งทางตรงหรือทางอ้อม

5.2.2 ไม่แสดงความเป็นผู้นำในการอนุรักษ์หรือพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนาศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาหรือสิ่งแวดล้อม

5.2.3 ไม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม

5.2.4 ปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนหรือสังคม

จากแบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2550 ได้กำหนดถึงคุณลักษณะ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่กำหนดให้ครูต้องประพฤติปฏิบัติและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ที่ครูควรละเว้นการประพฤติ ซึ่งผู้ที่ประกอบวิชาชีพครู จะต้องนำแนวทางเหล่านี้ไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครู ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าแบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณครูมีความสำคัญต่อครูเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อให้ครูมีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ในการประกอบวิชาชีพ จึงนำคุณลักษณะจรรยาบรรณครู ทั้ง 5 ด้าน ที่กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของครู มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนา ปรับปรุง พฤติกรรมของครูให้สอดคล้องกับจรรยาบรรณครู และความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนนั้น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับครู

ความหมายของครู

คำว่า “ครู” มีความหมายลึกซึ้ง กว้างขวางยากที่จะสรุปให้มีความหมายตายตัว ใดอย่างหนึ่งได้ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้ในทัศนะต่าง ๆ ดังนี้

ดำรง ประเสริฐกุล (2542, หน้า 3) ได้ให้ความหมายว่า ครู เป็นผู้เปิดประตู วิชาของศิษย์ไปสู่คุณธรรมชั้นสูง และเป็นผู้อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์ เป็นผู้ที่มีความหนักแน่นควรแก่การเคารพบูชาของศิษย์

วิจิต จิตรจักร (2542, หน้า 16) ได้สรุปความหมายว่า ครู คือ ผู้ที่มีหน้าที่สั่งสอน ศิษย์ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ เพื่อให้เกิดความรู้ในทุก ๆ ด้าน และเป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรมตามที่ปรารถนาของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 4) ได้ให้ความหมายว่า ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 225) อธิบายว่า “ครู” นั้นมาจาก รากศัพท์ในภาษาบาลีว่า “คุรุ-คุรุ” หรือจากภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ” ในความหมายที่เป็น คำนาม แปลว่า ผู้สั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ส่วนในความหมายที่เป็น คำวิเศษณ์ในภาษาบาลี แปลว่า หนัก สูง ส่วนในภาษาสันสกฤต แปลว่า ใหญ่ หรือ หนัก

ยนต์ ชุ่มจิต (2550, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของครู ดังนี้

1. คำว่า “ครู” มาจากรากศัพท์เดิมในภาษาบาลีว่า “คุรุ-คุรุ” หรือจากภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ” ซึ่งรากศัพท์เดิมของคำว่า “การวะ” แผลงไปเป็น “เคารพ”
2. การการวะหรือเคารพ หมายถึง การตระหนัก ซึ่งหมายถึงการเอาใจจดจ่อ

ในความดีอันมีอยู่ในตัวคนหรือสิ่งของ ครูเป็นผู้ตระหนักโดยใช้ปัญญาพิจารณา ไคร่ครวญในสิ่งที่ดี-ชั่ว ถูก-ผิด ควร-ไม่ควร และเป็นบุคคลที่ศิษย์ควรตระหนัก

3. คำว่า “ครู” ในสมัยโบราณ หมายถึง เป็นผู้นำทาง หรือเป็นผู้เปิดประตูทาง วิชาของศิษย์เพื่อนำศิษย์ไปสู่คุณธรรมชั้นสูง และมักใช้กับผู้สอนที่เป็นคุณหลัก หรือบุคคลทั่วไป

4. ปัจจุบัน ครู หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่สอนคน คือ เป็นผู้สั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ และจะใช้กับผู้ที่ทำการสอน ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนระดับต่ำกว่าปริญญา

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่ทำหน้าที่ สั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม และส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

ประเภทของครู

ยนต์ ชุ่มจิต (2550, หน้า 16-22) ได้จำแนกประเภทของครูในลักษณะต่าง ๆ ได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ครูตามลักษณะงาน จะได้ครู 4 ประเภท ดังนี้

1.1 ครูประจำบ้าน หมายถึง ครูที่บ้าน ซึ่งได้แก่ บิดามารดา ซึ่งเป็นผู้ให้ กำเนิดและถือว่าเป็นครูคนแรกของคนที่เกิดมา เรียกว่า “บูรพาจารย์” หรืออาจารย์ เบื้องต้นโดยหน้าที่ทั่วไปแล้วครูคนแรกที่แท้จริง คือ มารดา รองลงมา คือ บิดา เพราะ บุคคลทั้งสองต้องคอยปกป้องดูแลลูก ๆ ในเวลาที่พร้อม ๆ กันเกือบตลอดเวลา ดังนั้น จึงยกย่องให้บิดามารดาเป็นครูคนแรกหรือบูรพาจารย์ของลูกเสมอเหมือนกันนอกจาก บิดามารดาจะเป็นครูประจำบ้านแล้ว ในกรณีที่บางคนขาดซึ่งบิดาหรือมารดาตั้งแต่ ยังเยาว์ ให้ถือว่าผู้อุปการะเลี้ยงดูเรานั้นเป็นครูประจำบ้านแทนบิดามารดาของเรา

1.2 ครูประจำโรงเรียน ได้แก่ ครูอาจารย์ที่ทำการสอนอยู่ตามโรงเรียนหรือ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะกระทำโดยสำนักหรือด้วยวิญญาณของความเป็นครูอย่าง แท้จริง หรือจะกระทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการ ก็สามารรถเรียกว่า “ครูประจำโรงเรียน” ได้ทั้งนั้น ครูประเภทนี้ถ้าหากกระทำหน้าที่ของครูด้วยวิญญาณ

แห่งความเป็นครูอย่างแท้จริงแล้วจะต้องรับภาระงานอันหนักอึ้งตลอดเวลา เพราะการอบรมสั่งสอนคนให้เป็นผู้มีความรู้และความประพฤติดีนั้นมิใช่เป็นงานที่ง่าย แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่มิวิญญาณของความเป็นครูอย่างแท้จริงย่อมไม่หวั่นวิตกต่อความยากลำบากที่จะอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม

1.3 ครูประจำวัด ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาหรือนักบวชในศาสนาอื่น ๆ ที่มีความรู้ความเข้าใจหลักคำสอนในศาสนาของตนอย่างเพียงพอ แล้วนำคำสอนของพระศาสดามาเผยแผ่เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ เป็นคนดีมีศีลธรรม ทำให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.4 ครูประจำโลก หมายถึง พระบรมศาสดาของพระพุทธศาสนา และศาสดาของศาสนาอื่น ๆ ที่ได้ค้นพบหลักธรรมคำสอนอันประเสริฐ แล้วนำหลักธรรมนั้นมาเผยแผ่อบรมให้มวลมนุษย์ในโลกได้รู้ได้เข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อความสุข ความเจริญและความร่มเย็นแห่งชีวิต และความสงบสุขของสังคมโลก

2. ครูตามลักษณะคุณธรรมครูจะได้ 3 ประเภท ดังนี้

2.1 ครูประเภทเปลือกรู เป็นครูที่คอยในคุณธรรมของความเป็นครูอย่างยิ่ง ทั้งนี้อาจจะเกิดจากการที่มิได้มีศรัทธาต่อความเป็นครู หรืออาจจะเกิดจากสภาพแวดล้อม ชักจูงให้มีพฤติกรรมบางอย่างที่ทำลายภาพลักษณ์ของความเป็นปูชนียบุคคล หรือไม่ก็เกิดจากนิสัยอันถาวรที่ติดตัวมาก็ย่อมเป็นไปได้ ครูประเภทเปลือกรูนี้มีวิญญาณของความเป็นครูน้อยมาก จะทำการสอนไปวัน ๆ เพียงเพื่อให้วันเวลาผ่านไป ไม่คำนึงว่าศิษย์ของตนจะมีความรู้หรือไม่ จะดีหรือชั่วอย่างไรไม่สนใจ

2.2 ครูประเภทเนื้อครู เป็นครูมีคุณธรรมของความเป็นครูสูงกว่าครูประเภทเปลือกรู นั่นคือ มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานดีขึ้น พยายามทำหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ ทำการสอนนักเรียนตามหน้าที่หรือตามตารางสอน เมื่อเสร็จสิ้นจากการสอนแล้วไม่สนใจในการอบรมสั่งสอนศิษย์ ศิษย์จะดีจะเลวอย่างไรไม่สนใจ ถ้าเป็นนอกเวลาทำการสอนแล้วไม่สนใจทั้งสิ้น ขณะที่ทำการสอนก็จะเน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาตามที่กำหนดในหลักสูตร ไม่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม

2.3 ครูประเภทแก่นครู เป็นครูที่มีคุณธรรมของความเป็นครูสูง เป็นครูในอุดมคติเป็นครูเพราะมีศรัทธาในวิชาชีพครูอย่างแท้จริง เมื่อเข้ามาศึกษาเล่าเรียนวิชาชีพ

ครูก็ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างจริงจัง เมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบวิชาชีพครูก็กระทำหน้าที่ด้วยสำนึกในความเป็นครูตลอดเวลา

3. ครูตามลักษณะอัตตา (ตัวตน) จำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 ครูที่เป็นบุคคล หมายถึง ครูที่มีตัวตน ซึ่งได้แก่ บุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้

3.1.1 บิดามารดาซึ่งถือว่าเป็นครูคนแรกของบุตร

3.1.2 ผู้อุปการะเลี้ยงดูหรือญาติผู้ใหญ่

3.1.3 ครูตามระเบียบประเพณีทางการศึกษาของสังคม เช่น ครูอาจารย์ตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

3.1.4 พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงความรู้และคุณธรรม เป็นผู้บรมจิตใจให้แก่ผู้ที่มีจิตศรัทธาเลื่อมใส

3.1.5 เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้านเรือนเคียง หรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน บุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นครูซึ่งกันและกัน

3.1.6 ผู้ที่มีเมตตากรุณาหวังดีให้คำแนะนำสั่งสอนหรือชี้แนะในทางที่ถูกที่ควรแม้เพียงชั่วครั้งชั่วคราว

3.1.7 ผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า ซึ่งตัวเราจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ

3.1.8 บุคคลที่เป็นศัตรูหรือผู้ไม่หวังดีต่อเรา เป็นครูให้เราได้ เพราะทำให้เราต้องคิดทบทวนใคร่ครวญถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้น หรือแม้แต่พฤติกรรมของเราที่จะปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้น

3.1.9 ตนเองเป็นครูให้ตนเองได้โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่ได้สะสมไว้เป็นครูสอนใจตนเอง

3.1.10 พระบรมครูสูงสุด คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้จะดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ถือว่าเป็นครูของปวงชน

3.2 ครูที่ไม่ใช่บุคคล หมายถึง สิ่งของและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลหรือมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของตน ทำให้บุคคลนั้นนำไปเป็นแบบกระสวนพฤติกรรมในการทำงานหรือการดำรงชีวิต ดังนี้

3.2.1 การงานที่ทำจนมีความเชี่ยวชาญ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามี

“ทักษะ” สามารถนำมาเป็นครูได้ เพราะสามารถนำเอาวิธีการทำงานนั้น ๆ มาเป็นบรรทัดฐานในการทำงานต่อไป

3.2.2 ความผิดพลาดในการทำงานหรือความผิดพลาดในอดีต นำมาเป็นครูได้เพราะเป็นเครื่องชี้ว่ามีให้บุคคลกระทำในสิ่งนั้นอีก

3.2.3 ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานที่ผ่านมา เมื่อผ่านพ้นปัญหาหรืออุปสรรคนั้น ๆ ได้ ย่อมใช้เป็นแนวทางในการทำงานหรือแก้ปัญหาในลักษณะเดียวกันได้หรือมิฉะนั้นเมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคในลักษณะเดียวกัน ก็จะได้เลือกวิธีการใหม่ ไม่ต้องเสียเวลาในการคิดแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ อีกต่อไป

3.2.4 ประสบการณ์ทุกอย่างในชีวิต ทั้งที่สมหวังและไม่สมหวัง สามารถใช้เป็นครูให้ตนเองเพื่อการดำเนินชีวิตต่อไป

3.2.5 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพทั้งหลายทั้งปวง เช่น ที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน บริเวณอาคาร สถานที่ รวมทั้งธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในที่นั้น

3.2.6 ความเคียดแค้นใจหรือความทุกข์ทรมานทั้งกายและใจย่อมเป็นครูสอนให้บุคคลนั้นเป็นผู้มีความอดทนอดกลั้น ต่อสู้ คิรินเพื่อเอาชนะความเคียดแค้นนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ชีวิตของตนดีขึ้น

จากการจำแนกประเภทของครูดังกล่าวสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะจำแนกประเภทของครูได้ที่ประเภทก็ตาม เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะพบว่า ครูสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ ครูที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กับครูที่มีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ มีปัญหาที่มีข้อบกพร่องสมควรที่จะได้รับแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนา

บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครู

คำรณ ประเสริฐกุล (2542, หน้า 34) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของครูว่า ภารกิจที่ครูต้องกระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์โดยมิได้ละทิ้งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างสมบูรณ์นั้น ต้องอาศัยศรัทธา อุดมการณ์ คุณธรรม จริยธรรม กฎหมาย ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิจรรณญาณ

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2545, หน้า 20-26) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของครูไว้กว้าง ๆ 4 ด้าน คือ

1. บทบาทและความสำคัญต่อการสร้างเยาวชน โดยครูต้องมีบทบาท ดังนี้
 - 1.1 ครูจะต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยิ่งของเด็ก
 - 1.2 ครูควรเป็นทั้งนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เมื่อเด็กเกิดปัญหาจะความสามารถช่วยเหลือและแก้ไขได้
 - 1.3 ครูจะต้องเป็นผู้ประสานระหว่างครอบครัว ชุมชนกับ โรงเรียน เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กได้
 - 1.4 ครูต้องเป็นผู้เสียสละ อุทิศเวลาทั้งร่างกาย แรงใจ และสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือเด็ก
 - 1.5 ครูต้องทราบและไม่เพิกเฉยต่อสิทธิเด็กและให้การคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างเป็นรูปธรรม
2. บทบาทและความสำคัญของครูในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ครูจะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้กับประเทศชาติในทุกๆระดับ ดังนี้
 - 2.1 ทรัพยากรมนุษย์ระดับแรงงานกึ่งฝีมือ ครูพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับนี้ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้
 - 2.1.1 เป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ
 - 2.1.2 เป็นสมาชิกที่ดีของวงการอาชีพ
 - 2.1.3 เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
 - 2.2 ทรัพยากรมนุษย์ระดับช่างฝีมือหรือระดับช่างเทคนิค
 - 2.3 พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับวิชาชีพ
3. บทบาทและความสำคัญของครูในการรักษาชาติ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้เสนอวัฒนธรรมไทยให้ครูนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนไว้ 11 ประการ คือ
 - 3.1 สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ครูให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องประวัติความเป็นมาของชาติไทย ปลุกฝังให้เกิดความรักความหวงแหนและกตัญญูรู้คุณบรรพบุรุษไทยที่ได้เสียสละเพื่อชาติ ปลุกฝังระบอบการปกครองแบบ

ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ครูให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและ
ปลูกฝังให้ตระหนักถึงคุณค่าและปฏิบัติตามหลักธรรม ตลอดจนให้ตระหนักใน
พระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์

3.2 วิถีครอบครัวและชุมชน ครูสั่งสอนให้ตระหนักและเห็นความสำคัญ
ของครอบครัวและชุมชนให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ในการเป็นสมาชิกที่ดีของ
ครอบครัวและชุมชน

3.3 ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่า
ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทยเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เป็นสื่อเสริมสร้าง
ความสามัคคีในสังคม

3.4 ภาษาไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ
ของชาติที่มีคุณค่าน่าภาคภูมิใจ ภาษาเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นชาติอารยะ ครูต้อง
ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรักและใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งให้เข้าใจและ
เห็นความสำคัญของภาษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือสืบทอดวัฒนธรรม

3.5 ระเบียบวินัย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าความมีระเบียบวินัยของคน
ในสังคมนั้น เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านการควบคุมตนเองครูช่วยปลูกฝัง
จิตสำนึกและส่งเสริมให้ปฏิบัติตนให้มีระเบียบวินัยที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย

3.6 ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าค่านิยม
คุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวทางสังคมที่สำคัญการปฏิบัติตามค่านิยม
ที่พึงประสงค์ของสังคม เช่น การยิ้มแย้มแจ่มใส การขอบคุณและขอโทษ การเอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่ การประหยัดและการออม ขยัน รักความยุติธรรมและรักสงบ เห็นอกเห็นใจ
ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนการเสียสละเพื่อส่วนรวม ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมเหล่านี้
นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.7 วิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าคนไทยสามารถใช้
ปัญญาแก้ปัญหาการดำรงชีวิตอย่างประสานสัมพันธ์กับธรรมชาติ ครูส่งเสริมให้นักเรียน
ภูมิใจ ในการนำภูมิปัญญาไทยมาผสมผสานเพื่อพัฒนาแนวทางในการดำเนินชีวิต

3.8 การแต่งกายแบบไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าการแต่งกายแบบไทยนั้น
เป็นการบ่งบอกถึงความเป็นไทย ครูส่งเสริมให้นักเรียนแต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ

ประหยัด และสอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย

3.9 ศิลปกรรมแบบไทย ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าศิลปกรรมเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมในด้านความงามและความซาบซึ้งที่เป็นรูปธรรม ครูส่งเสริมให้รู้จักการอนุรักษ์ การสร้างสรรค์และให้ความเข้าใจในคุณค่าหรือซาบซึ้งในศิลปกรรมไทย

3.10 วัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งจูงใจการท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่ง การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ครูส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดจนมารยาทในการท่องเที่ยว

3.11 วัฒนธรรมกับการพัฒนา ครูสั่งสอนให้ตระหนักว่าพื้นฐานการพัฒนาชาติบ้านเมืองที่สำคัญคือการพัฒนา การพัฒนาจิตใจคนเป็นการพัฒนาที่ต้องใช้วิถีทางวัฒนธรรมอันเป็นการพัฒนาที่มีคุณภาพระหว่างความก้าวหน้ากับการอนุรักษ์

4. บทบาทและความสำคัญของครูในการเยียวยาสังคม ในโลกที่สับสนวุ่นวายปัจจุบันนี้มีบุคคลจำนวนมากที่ต้องเผชิญผลกระทบที่ตนไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้น เช่น เด็กพิการ เด็กเหล่านี้เป็นผลผลิตของสังคม ซึ่งครูจะต้องช่วยเหลือให้พวกเขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และไม่เป็นภาระของสังคม ครูจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้เยียวยาสังคม

สิริพร สุขเจริญ (2544, หน้า 13) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูว่าจะต้องมี 6 วิธี ดังนี้

1. วิทยทัศน์ ครูทุกคนต้องเป็นผู้มองการณ์ไกลและฝึกให้นักเรียนทุกคนเป็นผู้มองการณ์ไกลด้วย
2. วิทยาการ ครูจะต้องเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญา เป็นผู้มีความรู้เปี่ยมด้วยภูมิรู้ ภูมิธรรมและภูมิฐาน
3. วิทยายุทธ ครูต้องมีความเชี่ยวชาญในการสอน ต้องมีการวางแผนการสอน การเตรียมสื่อการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนและยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักและควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนจะช่วยให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเองตลอดจนตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นอย่างดี ทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ก็จะดีขึ้น
4. วิจัย ครูต้องเป็นนักวิจัยรู้จักคิดค้นวิธีการเรียนการสอนที่จะทำให้เกิด

ประสิทธิภาพสูง

5. วิจารณ์ญาณการใช้ความคิดวิเคราะห์แยกแยะและตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนับว่ามีความสำคัญมาก การมีวิจารณ์ญาณ จึงเป็นคุณสมบัติสำคัญของครูควรให้นักเรียนเกิดวิจารณ์ญาณด้วยจึงจะได้ชื่อว่าประสบผลสำเร็จในการสอน

6. วินัย ครูต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมเพราะครูเป็นแม่แบบสังคม การรักษาระเบียบกฎเกณฑ์ตลอดจนการสืบสานวัฒนธรรมไทย เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องช่วยกันจรรโลงสังคมและประเทศชาติไว้ไม่ให้หายหน้าไปกับอารยธรรมอื่น ๆ

พิรภรณ์ สุขไมตรี (2545, หน้า 14) ได้สรุปหน้าที่และความรับผิดชอบโดยทั่วไปของครู อาจารย์ ไว้ดังนี้

1. การสั่งสอนศิลปะวิชาการต่าง ๆ ให้แก่ศิษย์
2. การฝึกฝนอบรมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามให้แก่ศิษย์
3. การปกครองดูแลความทุกข์สุขของศิษย์
4. การประเมินผลความเจริญก้าวหน้าของศิษย์
5. การแนะแนวการศึกษาและอาชีพให้แก่ศิษย์
6. การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเจริญงอกงามให้แก่ศิษย์
7. การปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จเรียบร้อย

และมีคุณภาพ

8. การดูแลสอดส่องป้องกันภัยพิบัติมิให้เกิดแก่ทรัพย์สินของโรงเรียน
9. การสร้างเสริมสมรรถภาพทางวิชาการให้แก่ตนเองอย่างสม่ำเสมอ
10. การรักษาวินัยและประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป

สุรางค์ โค้วตระกูล (2552, หน้า 2) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครูว่าการเป็นครูนั้น ไม่เพียงแต่จะต้องมีความรู้ทางด้านวิชาการ เพื่อที่จะสอนนักเรียนเท่านั้น แต่ครูยังต้องเป็นผู้ช่วยนักเรียน ให้พัฒนาทางด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ อารมณ์ และสังคม ดังนั้นครูต้องเป็นผู้ที่ให้ความอบอุ่น แก่นักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจครู พร้อมทั้งจะเข้าพบครูเวลาที่มีปัญหา นอกจากนี้ครูจะต้องเป็นต้นแบบที่ดีแก่นักเรียน

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครู

หมายถึง ภาระหน้าที่ครูต้องกระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งการกระทำของครูจะต้องทำโดยอาศัยหลักคุณธรรม จริยธรรม กฎหมาย ด้วยสำนึกในความถูกต้องเหมาะสม

คุณลักษณะของครูที่ดี

คุณลักษณะของครูที่ดีนั้น ได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการ ได้ให้แนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2545, หน้า 75) ได้สรุปทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี 3 ประการ ได้แก่ ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน

1. ภูมิรู้ ลักษณะของครูที่ดีในด้านนี้ ได้แก่ คุณสมบัติส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการที่จะสอนตลอดจนการเป็นผู้ที่มีสติปัญญาดี เฉลียวฉลาด เชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เป็นต้น ภูมิรู้ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครู ได้แก่ การสอนดี และปกครองดี สามารถอธิบาย ได้รวบรัดชัดเจน สอนสนุก ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายได้ ควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย เป็นต้น

2. ภูมิธรรม ลักษณะของครูที่ดีในด้านนี้ ได้แก่ การประพฤติดี เว้นจากอบายมุข ทั้งปวงกระทำแต่สิ่งที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งกาย วาจา และใจ นอกจากนี้ครูต้องมีจรรยาบรรณและคุณธรรมสูง เสียสละ มีเมตตากรุณา ยุติธรรม และมานะอดทน เป็นต้น

3. ภูมิฐาน ลักษณะของครูที่ดีในด้านนี้ ได้แก่ บุคลิกภาพดี รูปร่างท่าทางดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พุดจาไพเราะนุ่มนวล น้ำเสียงชัดเจน มีลักษณะเป็นผู้นำ นอกจากนี้ครูยังต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีอัธยาศัยไมตรีกับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้น

ยนต์ ชุ่มจิต (2550, หน้า 145-152) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี ในยุคโลกาภิวัตน์ ไว้ดังนี้

1. รู้ดี
2. สอนดี
3. มีวิสัยทัศน์

4. เจนจัดฝึกฝนศิษย์
5. ดวงจิตใฝ่คุณธรรม
6. งามเลิศล้ำด้วยจรรยา
7. มีศรัทธาความเป็นครู
8. ดำรงอยู่ด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา

วรรณิ ลิ้มอักษร (2551, หน้า 5) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นจากผู้เรียนระดับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ถึงครูที่หนูต้องการพบว่า ผู้เรียนต้องการครูที่มีลักษณะดังนี้

1. มีการเตรียมสอนทุกครั้งก่อนเข้าสอน
2. เข้าสอนตรงเวลา
3. สนใจผู้เรียนทั่วถึง และมีความเป็นกันเองกับผู้เรียน
4. เข้าใจผู้เรียน และเป็นທີ່ปรึกษาได้
5. ไม่เครียดจนเกินไป
6. ไม่เอาคนไม่เก่งไปเปรียบเทียบกับคนเก่ง
7. เป็นแบบอย่างที่ดี
8. ไม่แต่งกายนำสมัยหรือล้ำสมัยจนเกินไป

สุรางค์ โค้วตระกูล (2552, หน้า 14-15) ได้สรุปคุณลักษณะของครูที่ดีและมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. ต้องเป็นนักมนุษยนิยม (humanist) คือ เป็นที่ยอมรับนักเรียนอย่างจริงจัง ให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจนักเรียน มีความยุติธรรม และเป็นกัลยามิตรนักเรียน
2. เป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนการสอนคือ ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้และสามารถที่จะใช้วิธีสอนที่เหมาะสม และจูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ ครูจะต้องใช้วิธีการประเมินผลที่สามารถบอกได้ว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นจริง
3. เป็นผู้ที่รู้จักนักเรียน ครูไม่เพียงแต่เป็นผู้สอนนักเรียนทางวิชาการเท่านั้น แต่เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของนักเรียนด้วย ดังนั้นครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเพื่อจะช่วยนักเรียนให้มีพัฒนาการทั้งด้านสติปัญญาและด้านบุคลิกภาพ ครูจะต้องเป็นผู้ส่งเสริมการพัฒนากบุคลิกภาพของนักเรียนให้ไปใน

ทางบวก เพื่อนักเรียนจะได้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า มีความภูมิใจในตัวเองและมีความสุข

4. เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางวิชาการ โดยเฉพาะในวิชาต่าง ๆ ที่ตนจะต้องสอน
5. เป็นผู้นำที่ดีและเป็นผู้ฟังที่ดี สามารถจะช่วยนักเรียนให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในกรณีที่มีความขัดแย้ง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
6. มีทักษะในการจัดการห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
7. เป็นผู้ที่นิยมในวิธีการวิทยาศาสตร์และเข้าใจกฎแห่งพฤติกรรม และเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม

8. จะต้องมีทักษะของชีวิต (life skills) คือเป็นผู้สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี และมีความสัมพันธ์อันดีหรือต้องมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจ มีสุขภาพดีทั้งกายและใจจะต้องมีจุดมุ่งหมายของชีวิตและมีใจรักอาชีพที่เลือก

ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักการศึกษาตะวันตก

เฮสซอง และวิกส์ (Hessong & Weeks, 1987, pp. 452 - 457) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีไว้ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรอบรู้ (being knowledgeable) มีความรู้ ความเข้าใจในวิชาการต่าง ๆ ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นอย่างดี มีความแม่นยำในวิชาที่สอนตลอดจนวิชาการอื่น ๆ ตามสมควร
2. เป็นผู้มีความอารมณ์ขัน (being humorous) คือ เป็นผู้ที่สามารถสอดแทรกอารมณ์ขันหรือทำให้การสอนสนุกสนาน
3. เป็นผู้มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน (being flexible) การมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนสถานการณ์ให้เหมาะสมกับการสอนได้ ครูจำเป็นต้องรู้จักการยืดหยุ่นในการอบรมสั่งสอนสามารถปรับแผนการเรียนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างดี
4. เป็นผู้มีความตั้งใจทำงานให้ถึงขีดสุด (being upbeat) เป็นผู้ที่ยินดีในภารกิจทางการสอน จะไม่มองว่าการสอนเป็นเพียงภารกิจที่ต้องรับผิดชอบเท่านั้นแต่จะยินดีเมื่อได้สอน อุทิศเวลาให้กับการทำงานที่ทำอย่างเต็มที่
5. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (being honest) ความซื่อสัตย์จริงใจเป็นสิ่งที่ทำให้

ศิษย์เกิดความเชื่อถือว่าว่างใจ และมั่นใจที่จะปฏิบัติหรือกระทำตามคำสั่งสอนของครู

6. เป็นผู้มีความชัดเจน (being clear and concise) สามารถทำให้ผู้ที่สัมพันธ์ด้วยเข้าใจได้รวบรัดชัดเจน เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน นอกจากนี้การปฏิบัติด้วยความชัดเจนโปร่งใส ถูกต้องตามหลักการและระเบียบแบบแผนของราชการ

7. เป็นคนเปิดเผย (being open) คือ เป็นคนที่ไม่ทำตัวลึกลับเจ้าเล่ห์ ไม่หน้าไหว้หลังหลอก เต็มใจเปิดเผยให้ผู้อื่นรับรู้ รู้จักยอมรับความคิดของผู้อื่นรับรู้จักยอมรับความคิดของผู้อื่นด้วยความเข้าใจการกระทำของตนเสมอ

8. เป็นผู้มีความอดทน (being patient) เป็นผู้มีความเพียรพยายามหรือขยันขันแข็ง สำหรับครูต้องมีคุณสมบัติข้อนี้มากเป็นพิเศษ เพราะนอกจากจะอดทนในเรื่องอื่น ๆ แล้ว ยังต้องอดทนต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของศิษย์อีกด้วย

9. เป็นแบบอย่างที่ดี (being a role model) ครูเป็นบุคคลที่ต้องกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์และสังคม ศิษย์ต้องมีแบบอย่างที่ดีถูกต้องดีงามเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน

10. เป็นผู้สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปปฏิบัติได้ (being able to relate theory to practice) การนำเอาความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนไปใช้ให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพนั้น บางครั้งสภาพจริงไม่เหมือนกับทฤษฎีที่เรียนมา ครูต้องสามารถประยุกต์ทฤษฎีไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

11. เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง (being self confident) การกล้าตัดสินใจ โดยสามารถเลือกวิธีทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือวิธีทางที่ดีที่สุดในการกระทำต่าง ๆ ครูต้องสามารถพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการสั่งสมประสบการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการสอนให้มากที่สุดครูต้องเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนสอนด้วย

12. เป็นผู้มีความสามารถในศิลปะวิทยาการหลาย ๆ ด้าน (being diversified) ครูที่มีประสบความสำเร็จจะต้องมีความรู้และความสามารถในวิทยาการอื่น ๆ ด้วย ความรู้พิเศษเป็นความสามารถเฉพาะตัวที่จะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูอาจจะต้องใช้เพื่อช่วยในงานในหน้าที่ครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นความรู้พิเศษ เช่น ความสามารถ

ทางเครื่องยนต์กลไก ความรู้ ในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ความสามารถทางงานศิลปะ

13. เป็นผู้แต่งกายเหมาะสมและมีสุขอนามัยส่วนบุคคล (being well groomed and having personal hygiene) ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยและสะอาดอยู่เสมอ สวมใส่เสื้อผ้าถูกกาลเทศะเหมาะสมกับความเป็นครูหรือแต่งกายตามแบบที่ทางสถานศึกษากำหนด นอกจากนี้สุขอนามัยส่วนบุคคลของครูมีผลให้การสอนประสบความสำเร็จด้วยดี

ซึ่งสอดคล้องกับ โกอเอนส์ และ โคลฟเวอร์ (Goens & Clover, 1991, pp. 268-269) ที่กล่าวว่า ครูที่ดีจะทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ เนื่องจากมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ดังนี้

1. มีความภูมิใจในตนเอง
2. ไม่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม ๆ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
3. ใฝ่หาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
4. เป็นที่ยอมรับในเรื่องของความรู้ความสามารถ
5. มีหลักการในการทำงานเป็นที่ยอมรับ
6. มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และสามารถประเมินได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม
7. มีความเป็นผู้นำในตนเอง

คลาร์ค (Clark, 1995, pp. 4-6) ยังได้กล่าวถึงคุณลักษณะครูที่ดีในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการสอน โดยการพิจารณาจากกระบวนการสอนและผลการสอน กล่าวคือผู้เรียนจะมีผลการเรียนที่ดี หากครูมีการทำงานร่วมกัน จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดในการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลถึงการให้ความรู้ การตั้งคำถามรวมทั้งการตอบสนองของผู้เรียน
2. ด้านการคิดของครู มีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นพื้นฐานหลักในการสอน เพราะเกี่ยวข้องกับการวางแผน การตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมอื่น ๆ เพราะครูต้องเป็นนักสังเกต นักวิเคราะห์ สามารถจัดลำดับการปฏิบัติงานที่มีผลต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน
3. ด้านความรู้ของครู "ได้แก่

- 3.1 มีความรู้ในเนื้อหาวิชา
- 3.2 มีความรู้ในวิชาครูทั่วไป
- 3.3 มีความรู้เรื่องหลักสูตร
- 3.4 มีความรู้เรื่องเทคนิคการสอน
- 3.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียน
- 3.6 มีความรู้ความเข้าใจในบริบททางการศึกษา
- 3.7 มีความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายของการศึกษา และค่านิยมต่าง ๆ

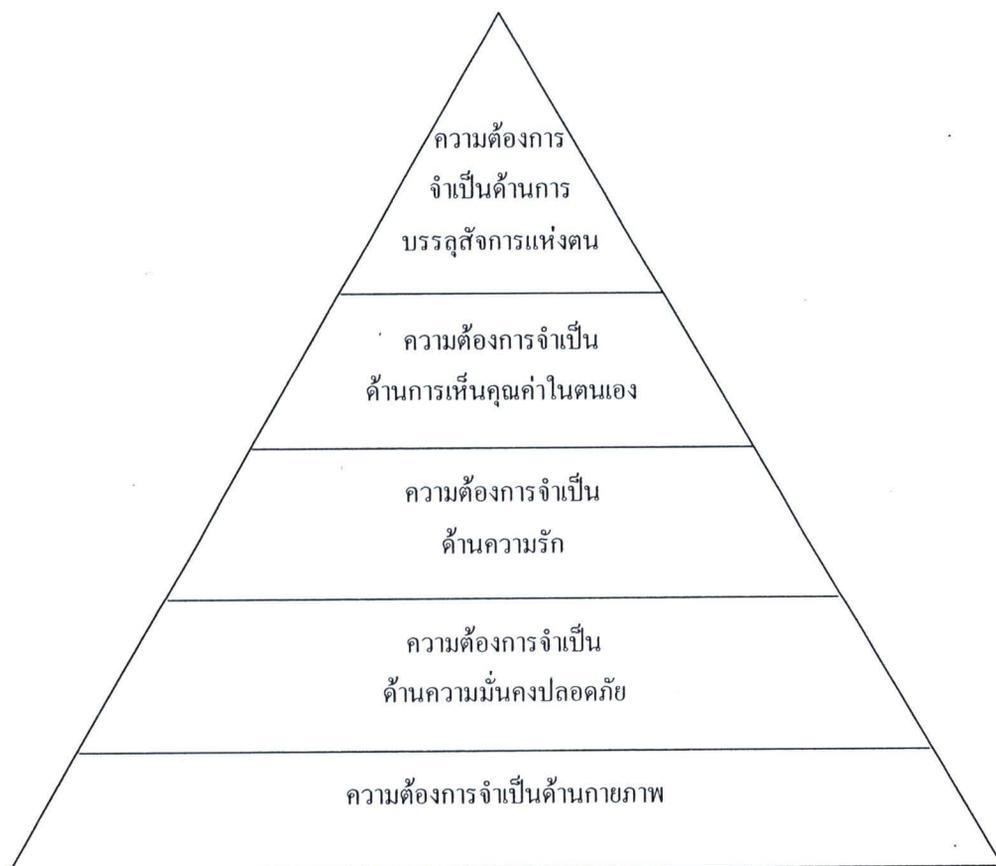
จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า
คุณลักษณะของครูที่ดี คือ มีความรู้ความสามารถ มีการสอนดี มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล
มีวินัยในตนเอง มีบุคลิกภาพที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อศิษย์
และเพื่อนร่วมประกอบวิชาชีพครู ครูจะต้องรักและเมตตาศิษย์ ประพฤติปฏิบัติตน
ตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูอย่างเคร่งครัดและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น

ความหมายของความต้องการจำเป็น (needs)

สุวิมล ว่องวานิช (2550, หน้า 33-37) ได้จัดประเภทของความหมายเป็น
หมวดหมู่ในมุมมองทางจิตวิทยาและทางการประเมินดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. มุมมองทางจิตวิทยา เจ้าของทฤษฎีความต้องการจำเป็น (needs) ที่เป็นที่รู้จัก
กันทั่วไปคือ Maslow (อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2550, หน้า 33-35) พบว่า
ความต้องการจำเป็นมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงระดับสูง และไม่ว่ามนุษย์หรือ
สัตว์จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นพื้นฐานก่อน Maslow ได้เสนอ
ลำดับขั้นในรูปพีระมิดความต้องการจำเป็นในช่วงปี ค.ศ. 1960 เรียกว่า Maslow's
Hierarchy of Pyramid (ดูภาพ 1)

ภาพ 1 ลำดับความต้องการจำเป็นของ Maslow

ที่มา. จาก การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (หน้า 34), โดย สุวิมล ว่องวานิช, 2550, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Maslow (อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2550, หน้า 35-37) ได้กำหนดไว้ว่า ความต้องการจำเป็นพื้นฐานซึ่งเป็นขั้นแรกของมนุษย์ คือ ความต้องการจำเป็นทางกายภาพ (physiological needs) หมายถึง อากาศ ความอบอุ่น อาหาร การนอน ความต้องการจำเป็นนี้มีความเข้มมาก เป็นความต้องการตลอดชีวิตของเรา หากไม่ได้รับ มนุษย์ก็ต้องตาย ความต้องการจำเป็นขั้นที่สอง คือ ความต้องการจำเป็นด้านความมั่นคงปลอดภัย (security/safety needs) ความปลอดภัยอันตรายทั้งปวง โดยเฉพาะในเด็กเล็กยิ่งต้องได้รับความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต ความต้องการจำเป็นขั้นที่สาม คือ ความต้องการจำเป็นด้านความรักและการได้เป็นเจ้าของ (love and belonging needs) หมายถึง ความต้องการเพื่อน คนรัก รู้สึกว่าตนเอง

เป็นที่ต้องการ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความต้องการจำเป็นขั้นที่สี่ คือ ความต้องการจำเป็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง (esteem needs) หมายถึง ความรู้สึกภาคภูมิใจในการเป็นที่ยอมรับทั้งจากตนเองและผู้อื่น ในขั้นนี้มีความรู้สึกแยกเป็น 2 ระดับ ระดับที่ต่ำกว่าคือ ต้องการให้คนอื่นเชื่อถือ มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก ระดับที่สูงกว่า คือ ต้องการความนับถือในตนเอง มีความสามารถ บรรลุความสำเร็จของเป้าหมายที่กำหนด ความต้องการจำเป็นขั้นที่ห้า ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายคือ ความต้องการจำเป็นในการบรรลุศักยภาพแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่บุคคลไม่รู้สึกว่าตนเองมีความขาดแคลน แต่จะรู้สึกถึงการบรรลุความต้องการทั้งหมดที่ตนเองอยากได้ เป็นสภาวะที่ตนเองรู้สึกได้ว่าสิ่งที่ต้องการครบถ้วนสมบูรณ์

ความต้องการจำเป็น 4 ขั้นแรก จัดอยู่ในประเภทความต้องการจำเป็นที่บกพร่องหรือขาดแคลน (Deficit-needs--D-needs) หมายความว่า เป็นความต้องการจำเป็นที่หากยังไม่ได้รับการตอบสนอง ก็จะยังคงอยู่ในสภาวะที่ขาดแคลน แต่หากได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นที่มีอยู่จะหายไป เช่น ถ้าหิวก็รับประทานอาหาร ความหิวก็จะหายไป ถ้าต้องการความรัก และได้รับความรักตอบ ความต้องการจำเป็นด้านความรักก็หมดไป เนื่องจากได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการจำเป็นทั้ง 4 ขั้นนี้ จะมีระดับความเข้มเป็นลำดับขั้น หากความต้องการจำเป็นขั้นแรก ยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการจำเป็นขั้นต่อมา ก็จะยังไม่เกิด เช่น หากยังไม่มี ความมั่นคงปลอดภัย ก็ยังไม่จำเป็นที่จะคิดถึงความต้องการจำเป็นด้านความรัก สำหรับความต้องการจำเป็นขั้นสุดท้าย ที่เป็นความต้องการบรรลุศักยภาพแห่งตนนั้น ก็เช่นเดียวกัน จะเกิดขึ้นต่อเมื่อความต้องการจำเป็น 4 ขั้นแรกได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการจำเป็นขั้นสุดท้ายนี้เรียกว่าเป็นความต้องการในการได้เป็นในสิ่งที่ต้องการจะเป็น (Being-needs--B-needs) เพราะฉะนั้นความรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จ จะยังไม่เกิด หากยังรู้สึกหิว ไม่มั่นคง ปลอดภัย ไม่มีคนรักไม่เป็นที่ยอมรับ คนทั่วไปที่บรรลุความต้องการจำเป็นระดับขั้นที่ห้านี้มีน้อยมาก

2. มุมมองทางการประเมิน นักการประเมินทางการศึกษาหรือทางสังคมให้นิยามและความหมายของคำว่า ความต้องการจำเป็น ไว้หลากหลาย แต่ที่ปรากฏชัดเจนสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ความต้องการจำเป็น คือ ความแตกต่าง (discrepancy)

และความต้องการจำเป็น คือ ประโยชน์ที่ได้รับ (benefits)

กลุ่มที่ 1 ความต้องการจำเป็น คือ ความแตกต่าง/ความขาดแคลน การนิยามความต้องการจำเป็นในยุคนี้ ให้ความสำคัญกับการศึกษาผลต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริง กับสภาพที่พึงประสงค์อยากให้เกิด แม้จะมีการนิยามความต้องการจำเป็นตามความแตกต่าง แต่นักวิชาการก็ยังมึมมองที่จำแนกได้เป็น สองกลุ่ม กลุ่มแรก นิยามความต้องการจำเป็นตามมิติของความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็น กลุ่มที่สอง นิยามความต้องการจำเป็นตามมิติของความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงเช่นกัน แต่เพิ่มมิติของสภาวะความเสียหายที่เกิดขึ้นตามมาหากขาดแคลนที่เกิดขึ้น ไม่ได้รับการตอบสนอง

กลุ่มที่ 2 ความต้องการจำเป็น คือ ประโยชน์ที่ได้รับ นักวิชาการให้นิยามของความต้องการจำเป็นที่ยอมรับกันส่วนใหญ่ คือ นิยามความแตกต่าง (discrepancy definition) ไม่ค่อยเหมาะสม ปัญหาของนิยามนี้อยู่ที่ระดับที่พึงประสงค์ซึ่งมักจะเป็นอุดมคติเกินไปไม่สามารถปฏิบัติได้ และในความคิดเห็นของแต่ละคน การกำหนดระดับที่ควรจะเป็นก็แตกต่างกัน และยกตัวอย่างประกอบการอธิบายว่าหากถามว่า หลักสูตรในอุดมคติ มีลักษณะเช่นไร ก็จะมีคำตอบมากมาย และเห็นว่าความต้องการจำเป็นไม่จำเป็นต้องกำหนดรูปของความแตกต่าง หลายสิ่งที่เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีอยู่ในสภาพจริงโดยไม่ต้องกำหนดสภาพที่ควรจะเป็น เช่น อากาศ น้ำ อาหาร เป็นต้น และการนิยามที่เห็นว่าจะเหมาะสมกว่า คือ นิยามเชิงวินิจฉัย (diagnostic needs) เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นสำหรับอะไรก็ตามที่ทำให้เกิดความพอใจ (satisfaction) และระดับความพอใจก็ขึ้นอยู่กับบริบท (context dependent) ความต้องการจำเป็นของคนกลุ่มหนึ่งอาจไม่ใช่สิ่งจำเป็นของคนอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ แต่ต้องมาหาวิธีเลือกความต้องการจำเป็นที่สำคัญที่สุด

ทิพวรรณ ประเสริฐอำไพสกุล (2544, หน้า 14) ศึกษาพบว่า การประเมินความต้องการจำเป็นกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพในปัจจุบัน กับสภาพที่ควรจะเป็นที่มีระบบเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง โดยเป็นการระบุความต้องการจำเป็น พิจารณาตัดสินความขัดแย้ง ตรวจสอบสภาพทั่วไปตามธรรมชาติ และหาสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น และจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของสิ่ง

ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง แก้ไข การจัดสรรงบประมาณการจัดทำแผน การดำเนินงานขององค์กร ดังนั้นการประเมินความต้องการจำเป็นจะทำให้เห็นความแตกต่างกันระหว่างสถานภาพของสิ่งที่เป็นอยู่กับสิ่งที่เป็นจริง ซึ่งแสดงถึงสถานะที่ไม่พอใจอันเป็นจุดเริ่มต้นของการเริ่มต้นหาหนทางแก้ปัญหาต่อไป

ชนกนาถ กัปตพล (2550, หน้า 7) ศึกษาพบว่า การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นกระบวนการที่เป็นระบบที่ใช้ในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหามาจากสภาพที่เป็นจริงไปยังสภาพที่พึงประสงค์ โดยมีการกำหนดความแตกต่างของสภาพที่มุ่งหวังกับสภาพที่เป็นจริงแล้วทำการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความแตกต่างและเลือกสิ่งที่ต้องการจำเป็นมากที่สุดมาแก้ไข

ฝนทอง อีครอง (2551, หน้า 18) ได้สรุปความหมาย ความต้องการจำเป็น หมายถึง ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสภาพความคาดหวังกับสภาพความเป็นจริง ผลการประเมินความต้องการจำเป็นจะชี้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันที่ต้องได้รับการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไข ตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพความคาดหวังกับสภาพความเป็นจริง ที่บุคคลต้องการให้เกิดขึ้นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อสนองความต้องการของตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง แก้ไข การดำเนินงานขององค์กร ซึ่งเป็นความหมายของการวิจัยครั้งนี้ ผลการประเมินความต้องการจำเป็นจะชี้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันที่ต้องได้รับการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไข ตามการรับรู้หรือความรู้สึกของผู้ปกครอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

บวร ทองยัง (2543) ศึกษาเรื่อง จรรยาบรรณครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดจันทบุรี โดยการรับรู้ของเพื่อนครูและกรรมการ โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูและกรรมการ โรงเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี จำนวน 284 คน ผลการวิจัยพบว่า จรรยาบรรณครูของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ 5 ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช่ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตน โดยมีขอบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จรรยาบรรณของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี โดยการรับรู้ของเพื่อนครู โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ 5 ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช่ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตน โดยมีขอบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้ของกรรมการ โรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

กาญจนา เต็มประยูร (2544) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์คุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสหวิทยา เขตวังทองหลาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ อาจารย์โรงเรียนสหวิทยา เขตวังทองหลาง จำนวน 465 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์โรงเรียนสหวิทยา เขตวังทองหลาง มีทัศนคติต่อคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษานักเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับดีทุกด้าน เรียงลำดับคุณลักษณะที่สำคัญ คือ ด้านคุณธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความใจกว้าง ด้านความรู้ ด้านการตัดสินใจ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความเชื่อมั่นในตนเองตามลำดับ

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ (2545) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของครูอนุบาลที่พึงประสงค์ในทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคาทอลิก

สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหาร โรงเรียน จำนวน 36 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 291 คน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของครูอนุบาลที่พึงประสงค์ในทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการสอนตามลำดับ คุณลักษณะของครูอนุบาลที่พึงประสงค์ในทัศนะของผู้ปกครอง โรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการสอน และด้านการพัฒนาตนเองตามลำดับ

ถนอมวงศ์ มาศรักษา (2547) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มศรีนครินทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 377 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้ทางวิชาการ และด้านหน้าที่ความรับผิดชอบตามลำดับ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษามากที่สุด คือ แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย และเหมาะสม รองลงมาคือ ไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น และมีความรับผิดชอบในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายตามลำดับ

ธัญญาภรณ์ สมบูรณ์ (2548) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของครูที่ดีตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 จำนวน 354 คน กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 36 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี ด้านคุณธรรม

จริยธรรมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านวิชาชีพ และด้านบุคลิกภาพตามลำดับ
 ในด้านคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนให้ความสำคัญเรื่อง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่
 การสอน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และตั้งใจสอนนักเรียน ด้านวิชาชีพ
 นักเรียนให้ความสำคัญเรื่อง ความสามารถอธิบายบทเรียนให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย
 วางตนเป็นแบบอย่างที่ดี และนักเรียนสามารถสอบถามข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียนได้
 ตลอดเวลา และด้านบุคลิกภาพ นักเรียนให้ความสำคัญเรื่องบุคลิกการแต่งกายดี สะอาด
 เรียบร้อย เหมาะสมกาลเทศะ ใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง และมีหน้าตา ยิ้มแย้ม แจ่มใส
 และผลการสัมภาษณ์คุณลักษณะของครูที่ดีตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง พบว่า
 คุณลักษณะของครูที่ดีในความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ มีความรู้ในวิชาที่
 สอน มีเทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ดี มีศีลธรรม ความประพฤติดี และมีจรรยาบรรณ
 ของความเป็นครู

นนุช บุญตาปวน (2548) ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็น
 คุณลักษณะของครู ตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 2
 เขตสวนหลวง สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียน
 ช่วงชั้นที่ 2 เขตสวนหลวง จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็น
 ต่อคุณลักษณะที่เป็นจริงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า
 อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม
 ด้านวิชาการ ด้านการสอน และด้านมนุษยสัมพันธ์ตามลำดับ นักเรียนมีความคิดเห็น
 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
 พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม
 ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านวิชาการ และด้านการสอนตามลำดับ

สมปอง นกน้อย (2550) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของครูผู้สอนนาฏศิลป์ไทย
 ตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักศึกษา ในสถาบันบัณฑิต-
 พัฒนาศิลป์ ใน 4 ด้าน คือ ด้านการสอน ด้านการนิเทศการสอน ด้านการให้คำปรึกษา
 และด้านการปฏิสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร ครูผู้สอน
 และนักศึกษา จำนวน 345 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารมีความคิดเห็น
 ว่าคุณลักษณะของครูผู้สอนนาฏศิลป์ไทยในแต่ละด้านและ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่

ในระดับมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะของครูสอนนาฏศิลป์ไทย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะของครูสอนนาฏศิลป์ไทยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักศึกษา มีทัศนคติต่อคุณลักษณะของครูผู้สอนนาฏศิลป์ไทยในแต่ละด้านและโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร และครูผู้สอน มีทัศนคติต่อคุณลักษณะของครูผู้สอนนาฏศิลป์ไทยทุกด้านแตกต่างจากนักศึกษา

อุไรวรรณ จันทรสวัสดิ์ (2552) ศึกษาเรื่อง *คุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี ตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาพาณิชยกรรม โรงเรียนมิตรพลพาณิชย์การ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร* กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 324 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี โดยคุณลักษณะของครูที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด คือ ด้านการให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ โดยเฉพาะเรื่องที่ครูทำหน้าที่การสอนอย่างเต็มความสามารถ รองลงมาคือ ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา ใจ ด้านการไม่กระทำตน เป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ ด้านความรัก ความเมตตา เอาใจใส่ช่วยเหลือให้กำลังใจ และด้านการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงาม ในส่วนของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ดี พบว่า นักเรียน เสนอแนะให้ครู ให้ความรักและเอาใจใส่นักเรียนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน มีความสุภาพ อ่อน โยนเป็นแบบอย่างที่ดีกับศิษย์ และให้ความเป็นกันเองกับลูกศิษย์โดยเสมอภาคตามลำดับ

งานวิจัยต่างประเทศ

แอ็คซอย (Aksoy อ้างถึงใน สิริพร สุขเจริญ, 2544, หน้า 50) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในประเทศตุรกีเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูที่ดี โดยได้ทำการตรวจสอบความคิดเห็นของนักเรียนระดับประถม-

ศึกษาตอนปลายในประเทศตุรกี จำนวน 170 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในระดับเกรด 6-8 เกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของครูที่ดี ว่าควรหรือไม่ควรปฏิบัติตนอย่างเต็มที่ จาก การวิเคราะห์ข้อมูลค้นพบว่า มี 3 ประเด็นหลักที่ครูคิดควรจะมี คือ ความสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียน บุคลิกภาพของครู การเตรียมการสอนให้เหมาะสมกับระดับ ของเด็ก สามารถอธิบายเนื้อหาของหัวข้อต่าง ๆ ได้ชัดเจน มีการทบทวนตั้งคำถาม และการกระตุ้นให้นักเรียน แสดงความคิดเห็น สอนความคิดใหม่ ๆ และทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ออกข้อสอบไม่ยาก ไม่ให้การบ้านมากเกินไป ให้นักเรียนมีเวลา พักสมอง และสอนบทเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ

บุชซ์ (Bauch อ้างถึงใน ชูชาติ พวงมาลี, 2550, หน้า 44) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาท ของความเป็นครูมืออาชีพและความรู้สึกต่อสถานการณ์ในโรงเรียนชนบทที่เสี่ยงภัย ด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้ปกครอง จากผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูมืออาชีพ สรุปได้ว่าคุณลักษณะครูมืออาชีพหรือครูที่ดี ควรจะประกอบด้วย ความรักและศรัทธา ในอาชีพครู มีความขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีสุขภาพกายและใจที่สมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถปรับตัวให้เข้ากับ คนอื่นได้ ทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดี เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก มีความรู้ความสามารถ ในการสอน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการ และความต้องการของผู้เรียน มีการเตรียมการสอนและใช้สื่อประกอบการสอน ใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี จัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน มีความรู้กว้างขวาง ทางวิชาการ สนใจและติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการศึกษาอยู่เสมอ นำวิธีการ ใหม่ ๆ มาปรับปรุงการเรียนการสอนของตน มีความสนใจในตัวนักเรียนให้ความ ช่วยเหลือแก้ปัญหาพร้อมกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้แนวคิดในเรื่องการศึกษา ความต้องการจำเป็นคุณลักษณะจรรยาบรรณครู ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของ ผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพครู มีผลบังคับใช้ให้ครู ประพฤติปฏิบัติตามและเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์คุณลักษณะของครูด้านจรรยา-

บรรณครู จึงนำจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และด้านจรรยาบรรณต่อสังคม มาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปพัฒนา ปรับปรุง การปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานของครูให้เกิดประสิทธิภาพอันสูงสุดในการประกอบวิชาชีพครูต่อไปได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

